

L'impacte del recent xoc inflacionari en la despesa en consum de les llars catalanes

Maria Orriols Domingo

Direcció General d'Anàlisi i Prospectiva Econòmica
(Generalitat de Catalunya)

Resum

El consum privat de les llars és un dels principals components del PIB. El 2020, després de contraure's durant la crisi sanitària, va repuntar i ha esdevingut un factor clau en la recuperació de l'activitat econòmica. L'any 2022, l'escalada de preus va ser especialment intensa en els grups de les despeses d'habitatge, l'alimentació i el transport, fet que ha tingut importants repercussions en el consum familiar. El 2023, els preus energètics es van moderar, mentre que els aliments continuaven causant estralls. Les llars més vulnerables estan més exposades davant de fluctuacions dels preus de productes de primera necessitat, ja que ocupen bona part del seu pressupost.

Finalment, les diferències entre comunitats autònomes en les taxes d'inflació i el cost de la vida subratllen les desigualtats en el poder adquisitiu. La despesa *per capita* ajustada per paritat de poder adquisitiu suggereix que Catalunya té menys poder adquisitiu que altres territoris.

Paraules clau: consum, inflació, poder adquisitiu

Introducció

L'any 2020 va irrompre la pandèmia de la Covid-19 i, juntament amb la crisi sanitària, començava també una crisi econòmica. La despesa en consum de les llars es va contraure, amb un abast més pronunciat en activitats culturals, d'oci i d'hostaleria; mentre que el consum de productes tecnològics o alimentaris va créixer durant els mesos de confinament. No obstant això, els anys posteriors el consum privat va remuntar amb força i va esdevenir una de les palanques de recuperació de l'economia. Aquesta expansió del consum es va veure afavorida per diversos factors, com les ajudes públiques que es van distribuir arran de la pandèmia i l'aflorament de l'estalvi acumulat durant els mesos de confinament, així com la bona salut financera i la solidesa del mercat laboral. Tot i això, aquesta recuperació va ser desigual entre sectors, amb una represa més lenta en activitats com el turisme o la restauració, que depenien de la interacció social.

L'impuls del consum privat va comportar un desajust amb l'oferta, la qual no podia seguir el ritme de creixement de la demanda. A mitjan 2021 va començar una escalada de preus històrica, coincidint amb els problemes logístics postpandèmia en les cadenes de subministrament i l'escassetat de semiconductors. Aquestes tensions van posar en evidència la fragilitat de les cadenes globals de producció i van contribuir a l'augment de preus de molts productes. Més endavant, el febrer del 2022, va esclatar la guerra a Ucraïna, la qual va agreujar encara més la situació, amb una pujada molt intensa dels preus energètics i de certes matèries primeres, com el blat i el gas. L'augment de preus es va estendre ràpidament a tota l'economia i, sobretot, en sectors com l'alimentació i els subministraments d'energia (Generalitat de Catalunya, 2023).

L'any 2022, la inflació es va situar en els màxims històrics de les darreres dècades en la majoria d'economies avançades. A Catalunya, la inflació anual va arribar al 8,0% (i al 8,4% a la zona euro), un escenari que no es registrava des dels anys vuitanta i molt allunyat de l'objectiu a mitjà termini del 2% marcat pel Banc Central Europeu. L'any 2023 la inflació es va suavitzar, en part gràcies a l'enduriment de la política monetària, però també per la baixada dels preus energètics. Tot i això, la inflació subjacent¹ es resistia a baixar, ja que alguns productes, com els aliments, continuaven amb la inèrcia inflacionista.

La pandèmia i el xoc inflacionari han condicionat el comportament dels consumidors, els quals han adoptat diferents estratègies per afrontar l'increment de preus, com ara ajustar el consum, recórrer als estalvis i/o incrementar els ingressos. Un article del Banc Central Europeu constata que les llars amb rendes més altes tenen més capacitat per fer front a l'augment de preus (Bobasu, Charalampakis, & Kouvavas, 2024). En aquest context, és d'especial rellevància aprofundir en l'anàlisi del consum privat, una informació que es pot obtenir a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars, que publica anualment l'Institut Nacional d'Estadística (INE). L'Enquesta té per objectiu conèixer la despesa en consum² i altres

¹ La inflació subjacent és un indicador que mostra l'evolució de l'Índex de preus de consum (IPC), excloent els productes més volàtils, com són els aliments no elaborats i l'energia.

² La despesa en consum es refereix tant al flux monetari que una llar utilitza per pagar els béns i serveis, com també al valor dels béns rebuts com a autoconsum, salaris en espècie o lloguers imputats.

característiques socioeconòmiques de les llars residents a Espanya, i compta amb la participació d'unes 24.000 llars per al conjunt de l'Estat. D'aquestes, unes 2.000 llars resideixen a Catalunya.

Aquest article aborda qüestions relatives a l'evolució de la cistella de consum de les llars catalanes, una anàlisi que es complementa amb les dades de consum final de les llars dels Comptes anuals i trimestrals de Catalunya que publica l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), i també amb les dades més immediates de la despesa en targetes de CaixaBank, disponibles al seu portal d'*Economia en temps real*. En primer lloc, es fa un repàs de l'evolució de la inflació mesurada per l'IPC i, després, es descriu la cistella de consum mitjana de les llars catalanes. A partir de les microdades de l'Enquesta, se segmenten les llars per quintils d'ingressos i es calcula una taxa d'inflació específica per a cadascun. Finalment, es comparen les diferències en les taxes d'inflació i el cost de la vida de cada comunitat autònoma, així com la despesa anual *per capita* en termes de paritat de poder adquisitiu.

L'escalada inflacionària des de mitjans del 2021

La inflació, que mesura l'increment del nivell general de preus d'acord amb l'Índex de preus de consum (IPC), ha estat un dels fenòmens econòmics recents més importants. El 2020, l'any en què va irrompre la pandèmia, els preus a Catalunya van disminuir un 0,4% (en mitjana anual), coincidint amb l'aturada de l'activitat econòmica. A partir del 2021, els preus van començar a remuntar amb força fins a assolir un màxim històric el juliol del 2022, quan la inflació va arribar al 10,3% interanual. En termes anuals, el 2022 la inflació general va ser del 8,0%, mentre que la subjacent (que exclou els aliments no elaborats i els productes energètics) es va situar al 4,9% anual, unes xifres que no es veien des dels anys vuitanta.

Què hi ha darrere d'aquest xoc inflacionari? Els preus energètics van tenir un paper determinant en l'evolució de la inflació, la qual es va estendre ràpidament al conjunt de l'economia. L'augment dels preus internacionals de productes energètics, especialment després de l'inici de la guerra a Ucraïna el febrer de 2022, va venir acompanyat d'una pujada dels preus d'altres matèries primeres bàsiques, com els aliments i els cereals: un efecte contagi que també va provocar la persistència d'una elevada inflació subjacent. Així doncs, per un costat el xoc inflacionari s'explicaria per la inflació importada, ja que l'encariment de costos va afectar productes estratègics que s'importaven de Rússia (com el gas) i d'Ucraïna (com els cereals, fertilitzants i altres inputs claus per al sector agrari).

Més enllà d'aquests factors exògens, altres elements van desencadenar el creixement de la inflació pel costat de la demanda, com ara l'expansió monetària, l'increment de la despesa pública, la solidesa del mercat laboral i el desajust entre l'oferta i la demanda (CaixaBank Research i BPI Research, 2023).

En definitiva, la confluència de tots aquests elements va donar lloc a un augment generalitzat de preus que, a poc a poc, es va filtrar a la cistella de consum de les llars. Davant d'una inflació en màxims històrics, el Banc Central Europeu (BCE) va respondre amb una pujada dels tipus d'interès per refredar l'economia i complir amb el seu mandat d'estabilitat de preus. El 2023,

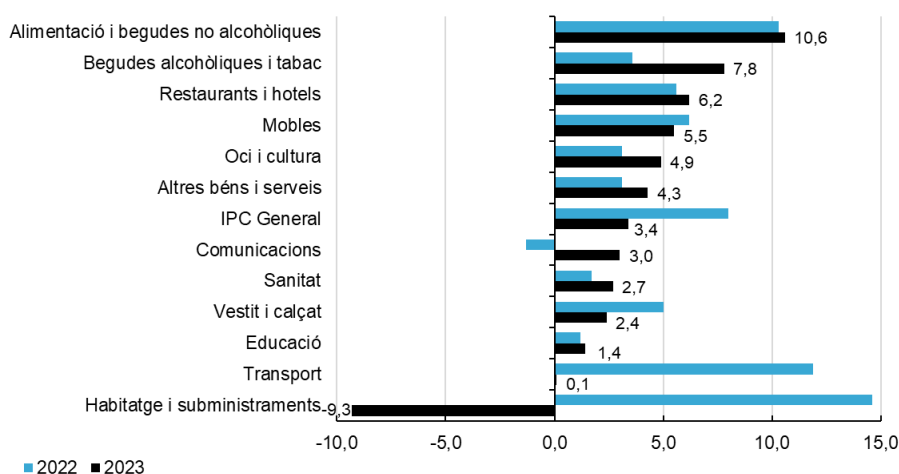
l'augment de preus es va reduir fins a un 3,4% anual, a conseqüència de l'enduriment de la política monetària, la caiguda dels preus energètics i la normalització de l'oferta i la demanda.

Com han evolucionat els preus dels diferents grups de consum? El 2022, la inflació va ser generalitzada, amb una pujada molt significativa dels preus de l'habitatge i subministraments, el transport i l'alimentació (que van registrar increments per sobre del 10% anual). Tot i la moderació de la inflació general el 2023, hi ha alguns grups que van continuar amb la inèrcia inflacionista, mentre que d'altres van moderar amb força el creixement dels preus en comparació amb l'any anterior (vegeu el Gràfic 1).

En primer lloc, cal destacar l'evolució del grup de l'habitatge i subministraments de la llar³, que va passar de ser el grup més inflacionari el 2022 (amb una inflació del 14,6%) a ser l'únic grup amb un descens molt acusat dels preus el 2023 (-9,3%). Això s'explica pel comportament dels preus energètics, ja que el subgrup de l'electricitat, el gas i altres combustibles va encarir-se de manera molt notable el 2022 i, en canvi, es va abaratir amb intensitat el 2023. En segon lloc, el grup dels transports, molt vinculat al preu del petroli, va mostrar un comportament similar, però sense arribar a la deflació. Finalment, cal esmentar la trajectòria del grup dels aliments, que va registrar un increment molt intens dels preus per segon any consecutiu, especialment en el cas del sucre, la llet, les hortalisses, i els olis i greixos.

Gràfic 1. Taxes d'inflació per grups de despesa el 2022 i 2023

El 2023, l'alimentació va ser el grup més inflacionari per segon any consecutiu, que contrasta amb la deflació del grup de l'habitatge i subministraments (% de variació anual de l'IPC)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat i l'INE.

En comparació amb el període previ a la pandèmia, tots els grups de despesa s'han encarit, a excepció de l'educació i les comunicacions (que inclou serveis postals, i equips i serveis de telefonia). Destaca, sobretot, l'augment de preus dels aliments que, entre el 2019 i el 2023, s'haurien encarit gairebé un 30%.

³ Malgrat la denominació del grup, "Habitatge i subministraments", els preus de l'habitatge només representen una petita proporció de l'evolució dels preus del grup, perquè la metodologia de l'INE té certes limitacions en capturar l'evolució dels preus dels lloguers. Per aquest motiu, l'anàlisi se centra en els preus energètics.

L'impacte de la pandèmia i el xoc inflacionari en el consum de les llars

La despesa en consum de les llars és, habitualment, el component més important del PIB. D'acord amb les dades dels Comptes anuals del 2023, el consum final de les llars representava el 50% del PIB català, mesurat pel costat de la demanda (Institut Català d'Estadística, 2024). L'any 2020, l'esclat de la pandèmia de la Covid-19 i les respectives restriccions sanitàries, van provocar una contracció molt intensa de l'economia catalana, amb una reducció del PIB en volum i del consum de les llars de l'ordre del 12,0%, d'acord amb els Comptes econòmics de Catalunya (Institut Català d'Estadística, 2024). L'Enquesta de pressupostos familiars també reflecteix aquesta caiguda, segons la qual la despesa de les famílies va contraure's un 11,2% (dels 32.915,70 euros de despesa anual el 2019 als 29.234,80 euros el 2020). La davallada del consum va ser més pronunciada en restaurants i hotels i activitats d'oci, ja que van ser les activitats més afectades per les restriccions de mobilitat.

Una crisi de tal envergadura va requerir una resposta de política econòmica sense precedents a nivell nacional, europeu i mundial, tant per reforçar el sistema sanitari com per minimitzar l'impacte a l'economia. Des dels governs espanyol i català es van implementar una bateria de mesures per donar suport a famílies, treballadors i empreses. Entre aquestes mesures, destaca la flexibilització dels expedients de regulació temporal de l'ocupació (ERTO) que, juntament amb el teletreball, van evitar una destrucció massiva de llocs de treball⁴.

Al llarg del 2021, les ajudes públiques i l'aixecament de les restriccions de mobilitat, juntament amb l'aflorament de l'estalvi generat durant l'any anterior i la fortalesa del mercat laboral, van impulsar el consum privat, el qual va actuar com a important suport per a la recuperació de l'activitat econòmica (Llorens & Ventura, 2021). D'acord amb els Comptes econòmics de Catalunya de l'Idescat, el consum de les llars en volum va créixer un 6,6% el 2021, en contrast amb la caiguda de l'any anterior. Aquest creixement es va mantenir sòlid el 2022 i el 2023 (amb augments del 2,9% i de l'1,9%, respectivament), sobretot tenint en compte el recent episodi inflacionista i la forta pujada dels tipus d'interès, que va provocar, entre altres efectes, una pujada important en les quotes hipotecàries. L'Enquesta de pressupostos familiars constata aquesta tendència, segons la qual la despesa anual de les llars catalanes s'enfila fins als 34.259,10 euros el 2023 (un 3,5% més que el 2022). Les categories amb més creixement de despesa van ser els restaurants i hotels, la vestimenta, el mobiliari de la llar, l'habitatge i els subministraments, i l'alimentació.

Aquesta expansió de la despesa s'explica, entre altres factors, per la solidesa del mercat de treball, la recuperació del poder adquisitiu i el creixement poblacional. També cal tenir en consideració l'efecte dels preus: bona part de l'augment de la despesa de les llars el 2022 i 2023 no és tant fruit d'un augment real de la quantitat consumida, sinó de l'escalada de preus dels darrers anys. De cara al 2024, els Comptes trimestrals de l'Idescat apunten a una moderació del consum de les llars, almenys durant la primera meitat de l'any (Institut Català d'Estadística, 2024).

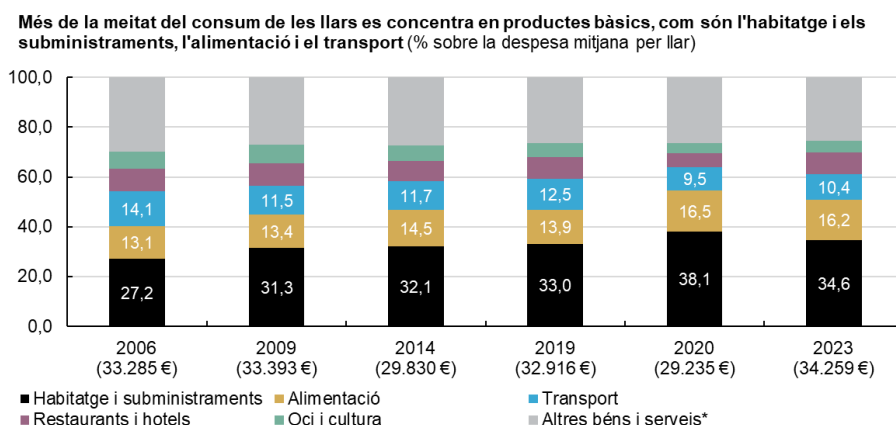
⁴ L'ús intensiu dels ERTO (amb més de 700.000 afiliats afectats l'abril del 2020) va permetre que, a diferència d'anteriors recessions, la destrucció de l'ocupació fos molt menor que la caiguda del PIB.

Descomposició de la despesa mitjana de les llars catalanes

D'acord amb les dades de l'Enquesta, el 2023 les llars catalanes van realitzar una despesa mitjana de 34.259,10 euros anuals⁵. Segons la classificació més habitual d'ECOICOP⁶, més de la meitat de la cistella de consum es concentra en tres grups: l'habitatge, l'alimentació i el transport (vegeu el Gràfic 2). En concret, el 2023 el lloguer de l'habitatge⁷ i els subministraments d'aigua, llum i gas constitueixen el 34,6% del pressupost, mentre que l'alimentació representa el 16,2%, en què destaquen els consums de carn, pa i cereals, làctics i ous, llegums i hortalisses, peix i fruites. Finalment, el transport (que inclou la compra de vehicles, el consum de carburants i els serveis de transport) suposa un 10,4% de la despesa anual d'una llar mitjana.

Si bé aquesta distribució s'ha mantingut força estable els darrers anys, cal apreciar un increment de la despesa en les partides de l'habitatge i l'alimentació des del 2006 (7,4 punts i 3,1 punts percentuals més, respectivament). En canvi, convé destacar la pèrdua d'importància relativa de la despesa en restaurants i activitats d'oci arran de la irrupció de la pandèmia, si bé ha anat recuperant una part del terreny perdut d'aleshores ençà. La despesa en transport també s'ha reduït (-3,7 punts respecte al 2006), en part per les bonificacions al preu del transport públic i dels carburants que es van implementar a finals del 2021.

Gràfic 2. Composició de la cistella de consum d'una llar mitjana

Notes: (1) A partir de l'any 2016, s'incorpora la nova classificació europea de consum (ECOICOP) i les dades no són directament comparables amb les dels anys anteriors. En aquest cas, però, les xifres de despesa a dos dígit de l'ECOICOP mantenen la comparabilitat amb l'antiga classificació COICOP. (2) En parèntesis, s'indica la despesa mitjana de les llars catalanes en l'any corresponent (euros corrents). (3) La categoria d'"Altres béns i serveis" inclou sanitat, vestimenta, mobiliari, comunicacions, educació, begudes alcohòliques i tabac, i articles de joiera, entre d'altres. Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'INE i l'Idescat.

⁵ En termes d'unitats de consum, la despesa és de 20.147 euros anuals. Les unitats de consum ponderen cada membre de la llar segons l'escala d'equivalència de l'OCDE modificada, a partir dels següents valors: 1 al sustentador principal, 0,5 a la resta de membres de 14 anys o més, i 0,3 als menors de 14 anys.

⁶ A partir del 2016, l'Enquesta incorpora la nova classificació europea de la despesa, denominada ECOICOP (per les sigles en anglès, *European Classification of Individual Consumption by Purpose*). Aquesta classificació permet desglossar amb més detall les dades de despesa de l'Enquesta i relacionar-les amb altres estadístiques com l'Índex de preus de consum (IPC). Les xifres de despesa a dos dígit de l'ECOICOP mantenen la comparabilitat amb l'antiga classificació COICOP.

⁷ Els pagaments hipotecaris de l'habitatge en propietat no són considerats a l'Enquesta, tot i que s'inclou una despesa de lloguers imputats en els habitatges de propietat.

El Gràfic 2 reflecteix la distribució de la despesa mitjana de les llars catalanes, però la cistella de consum pot variar segons l'estructura o l'edat del sustentador principal de la llar. Per exemple, una llar formada per una parella i dos fills gasta el doble que una llar unipersonal en transport, activitats d'oci, vestimenta i alimentació. També es constaten diferències en funció de l'edat del sustentador principal de la llar: els joves menors de 30 anys dediquen bona part del seu pressupost en el lloguer de l'habitatge i el transport, mentre que les persones de 65 anys o més⁸ ho fan en alimentació. D'altra banda, les dades de despesa en targetes de CaixaBank mostren que el consum dels joves menors de 30 anys i dels majors de 65 anys creix amb més vehemència que el consum d'altres franges d'edat des del 2021 (CaixaBank Research, 2024).

Aportacions al creixement de la despesa per destí econòmic dels béns i serveis, i l'efecte dels preus

A continuació, s'estudia la despesa de les famílies a partir d'una agrupació alternativa proposada en un treball del Banc d'Espanya. A diferència de la classificació més habitual d'ECOICOP, la despesa s'agrupa ara segons el seu destí econòmic⁹: és a dir, en funció de si són béns de primera necessitat (el consum dels quals és més inelàstic i difícil d'ajustar a la baixa), béns duradors, béns no duradors no essencials i serveis (Banc d'Espanya, 2019).

Aquesta agrupació alternativa reitera el que ja s'anunciava a l'apartat anterior: bona part del consum de les llars es destina a béns de primera necessitat (lloguer de l'habitatge i subministraments, i alimentació), que constitueix gairebé el 60% del pressupost anual. El 40% restant es distribueix entre el consum de serveis (en què destaca la despesa en restauració i oci, telefonia, transport o educació) i de béns duradors (com automòbils, vestimenta o electrodomèstics). Una part residual del consum es destina en béns no duradors no essencials (begudes alcohòliques i tabac).

Com han contribuït aquests grups al creixement de la despesa total? El Gràfic 3 mostra les aportacions al creixement de la despesa i també l'efecte dels preus¹⁰. L'any 2022, el consum de les llars va augmentar per l'efecte dels preus, amb una aportació de 7,7 punts percentuals al 4,3% de creixement total. Això significa que l'augment de la despesa no va ser fruit tant d'un augment real de la quantitat consumida, sinó de l'escalada de preus iniciada el 2021. La

⁸ Segons les dades de l'Enquesta, la majoria de persones de 65 anys o més viuen en un habitatge en règim de propietat (i sense tenir una hipoteca en curs), i això explicaria la menor despesa en habitatge d'aquest col·lectiu. Aquesta informació s'obté a partir de la despesa monetària de l'Enquesta de pressupostos familiars, que exclou els lloguers imputats a l'habitatge, salaris en espècie i autoconsums.

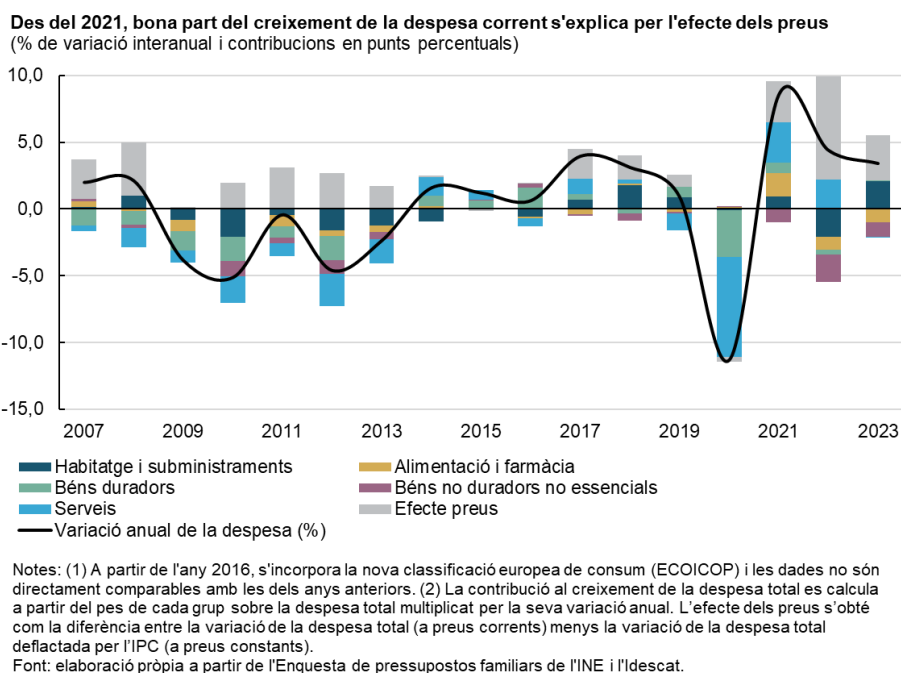
⁹ El Banc d'Espanya (2019) agrupa la despesa en quatre categories: 1) Béns de primera necessitat, que inclou alimentació, productes farmacèutics, habitatge i subministraments; 2) Béns no duradors no essencials, que inclou begudes alcohòliques i tabac, cures personals i gasolina; 3) Béns duradors, que inclou roba i calçat, mobiliari i electrodomèstics, vehicles, telèfon, articles de jardineria i mascotes; i 4) Serveis, que inclou transport, educació, salut, activitats recreatives, hotels i restaurants, entre d'altres.

¹⁰ La contribució al creixement de la despesa total es calcula a partir del pes de cada grup sobre la despesa total multiplicat per la seva variació anual. L'efecte dels preus s'obté com la diferència entre la variació de la despesa total (a preus corrents) menys la variació de la despesa total deflactada per l'IPC (a preus constants). Això significa que els altres components apareixen en termes de despesa real.

despesa en serveis també va contribuir positivament (amb 2,2 punts), mentre que els altres components haurien ajustat el consum a la baixa.

L'efecte dels preus també és molt destacable el 2023, juntament amb l'aportació del lloguer i altres despeses associades a l'habitatge. En canvi, la contribució de l'alimentació i dels productes farmacèutics va ser negativa, fet que suggereix un ajust a la baixa del seu consum.

Gràfic 3. Creixement de la despesa de les llars catalanes i factors contribuents

Pel que fa als béns duradors, el seu consum és especialment procíclic, amb repercussions significatives pel cycle econòmic, malgrat que representen menys del 15% del consum total d'una llar (Casalis & Krustev, 2020). Al Gràfic 3 s'observa la caiguda del consum de béns duradors tant en la crisi financera global com en la crisi sanitària. L'any 2020, gairebé un terç de la disminució del consum privat va ser conseqüència de la reducció de la despesa en béns duradors, a causa del tancament d'establiments comercials i l'ajornament de compres d'import elevat.

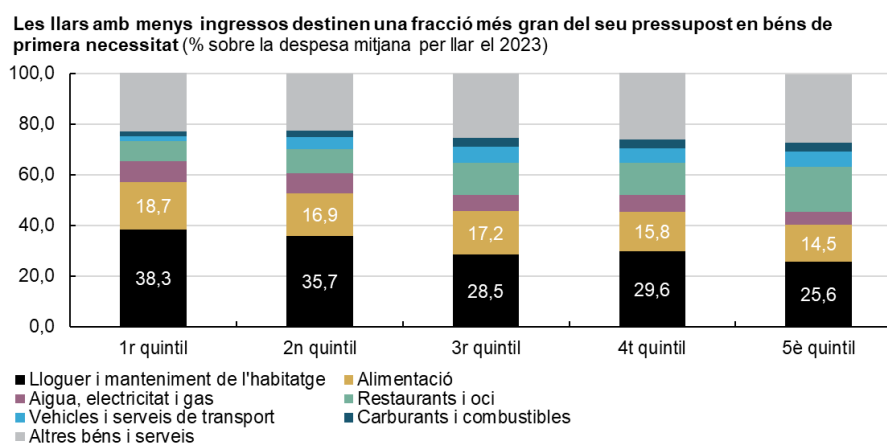
Inflació suportada per les llars catalanes segons el nivell d'ingressos

Com es tradueix la inflació al pressupost de les llars? La crisi inflacionària ha desbaratat el consum privat i ha empès a les famílies a gastar més diners. L'any 2023 la despesa en alimentació, un dels grups més inflacionaris, va superar els 5.500 euros l'any, que suposa un increment de gairebé 1.000 euros respecte al 2019. També es van dedicar més recursos a pagar el lloguer de l'habitatge i els subministraments d'aigua, llum i gas. En aquest context, la pregunta que se'ns planteja és si l'afectació de l'augment de preus ha estat de la mateixa magnitud en les llars en funció dels seus ingressos.

A partir de les microdades de l'Enquesta, les llars es classifiquen en quintils segons els seus ingressos nets mensuals. El 2023, el primer quintil inclou totes les llars amb ingressos inferiors als 1.321 euros nets mensuals, mentre que el cinquè quintil agrupa les llars amb ingressos superiors als 3.768 euros, més del doble dels ingressos de les llars del primer quintil.

Quines diferències hi ha en l'estructura de consum entre aquests col·lectius? Les llars amb menys recursos destinen una porció més gran del seu pressupost a béns de primera necessitat en comparació amb les llars amb més ingressos. En concret, les despeses d'habitatge i alimentació representen gairebé el 60% del pressupost per a les llars del primer quintil, uns 20 punts percentuals més que per a les llars del cinquè quintil (vegeu el Gràfic 4). Des del 2019, el pes de la despesa en habitatge i subministraments ha augmentat sobretot en les llars amb menys ingressos. En canvi, les llars del cinquè quintil dediquen una porció més gran del seu pressupost en restaurants, activitats d'oci i adquisició de vehicles. Per aquest motiu, les llars dels quintils baixos estan més exposades a l'increment dels preus de béns de primera necessitat.

Gràfic 4. Estructura de la cistella de consum per quintils d'ingressos

Notes: (1) Les dades fan referència a la despesa total a preus corrents, que inclou també els lloguers imputats i autoconsums. (2) La categoria d'"Altres béns i serveis" inclou sanitat, vestimenta, mobiliari, comunicacions, educació, begudes alcohòliques i tabac, i articles de joiera, entre d'altres. (3) El 1r quintil va ingressar menys de 1.321 euros nets mensuals, el 2n quintil entre 1.321 i 2.184 euros, el 3r quintil entre 2.184 i 2.800, el 4t quintil entre 2.800 i 3.768, i el 5è quintil més de 3.768 euros.
 Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'INE (base 2016) i l'Idescat.

La taxa general d'inflació, que s'obté a partir de l'índex de preus de consum (IPC)¹¹, és una mesura de l'evolució dels preus pel conjunt de l'economia. Això vol dir que les llars suporten una taxa d'inflació diferent de la general en la mesura que la seva cistella de consum també difereix de la mitjana (Bobasu, di Nino, & Osbat, 2023). Per exemple, una llar sense cotxe es veurà menys afectada per un augment del cost del combustible que una llar amb cotxe. Alguns estudis han abordat aquesta qüestió, com el realitzat pel *think tank* Bruegel per a diferents països de la Unió Europea, que desemmascara la inflació efectivament suportada per diferents col·lectius (Claeys, Guetta-Jeanrenaud, McCaffrey, & Welslau, 2024).

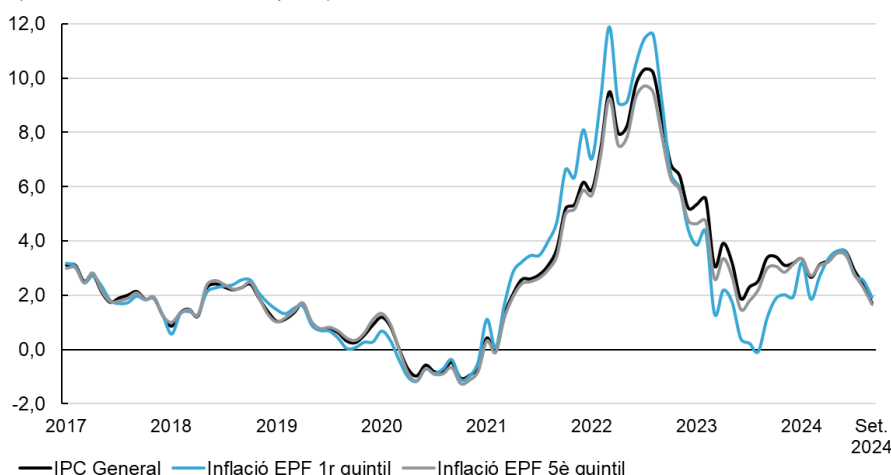
¹¹ Fins a l'any 2022, l'índex de preus de consum (IPC) es construïa a partir de les ponderacions de la cistella de consum mitjana de les llars obtinguda en l'Enquesta de pressupostos familiars (EPF). A partir del 2023, la font principal que utilitza l'INE és la Comptabilitat Nacional, en substitució de l'EPF.

D'acord amb la metodologia de l'article de Bruegel, es calcula una taxa d'inflació específica per a cada quintil de renda. En concret, a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'any t es calcula el pes de cada categoria ECOICOP sobre la despesa monetària de cada quintil de renda (excloent els lloguers imputats i autoconsums). Aquestes ponderacions es multipliquen per les respectives taxes d'inflació de l'IPC en $t+1$ i es fa el sumatori de les aportacions de cada categoria. Amb això, s'obté la taxa d'inflació suportada per cada quintil de renda.

Tal com mostra el Gràfic 5, a partir del 2021 la inflació suportada per les llars del primer quintil va créixer amb força. El 2022, es va enfilir fins a un 8,8%, superant la taxa d'inflació general de l'economia catalana, que va ser d'un 8,0% anual. En canvi, les llars del cinquè quintil van suportar una inflació menor, d'un 7,6%. Aquesta diferència es deu al fet que les llars del primer quintil destinen una part més important del seu pressupost a l'habitatge, subministraments i alimentació, que van ser els grups més inflacionaris. En tractar-se de béns de primera necessitat, el consumidor té poc marge d'ajust davant l'augment de preus, ja que són difícils de substituir o imprescindibles per viure (el que es denomina demanda o consum inelàstic).

Gràfic 5. Taxa d'inflació del primer i cinquè quintil de renda

El 2022, la inflació del 1r quintil va ser superior a la general i a la del 5è quintil
(% de variació interanual dels preus)

Nota: Les taxes d'inflació del 1r i 5è quintil d'ingressos es calculen a partir del pes de cada grup de despesa sobre el pressupost i es multipliquen per les respectives taxes d'inflació de l'IPC. Se sumen les aportacions per obtenir la taxa d'inflació específica de cada quintil. D'acord amb la metodologia de l'IPC de l'INE, no s'inclou la despesa imputada.
Font: elaboració pròpia a partir de dades de de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'INE i l'Idescat.

A continuació, el Gràfic 6 mostra les contribucions al diferencial d'inflació entre el primer i el cinquè quintil. Per calcular la contribució d'un bé o servei a aquesta desigualtat inflacionària, es pondera la seva taxa d'inflació per la diferència de pes en el consum total de les llars de baixos i alts ingressos¹². El 2022, el lloguer de l'habitatge i els subministraments (llum, aigua i gas) van explicar bona part del diferencial d'inflació entre quintils de renda. En canvi, el transport (que inclou l'adquisició de vehicles i serveis de transport) va tenir una contribució

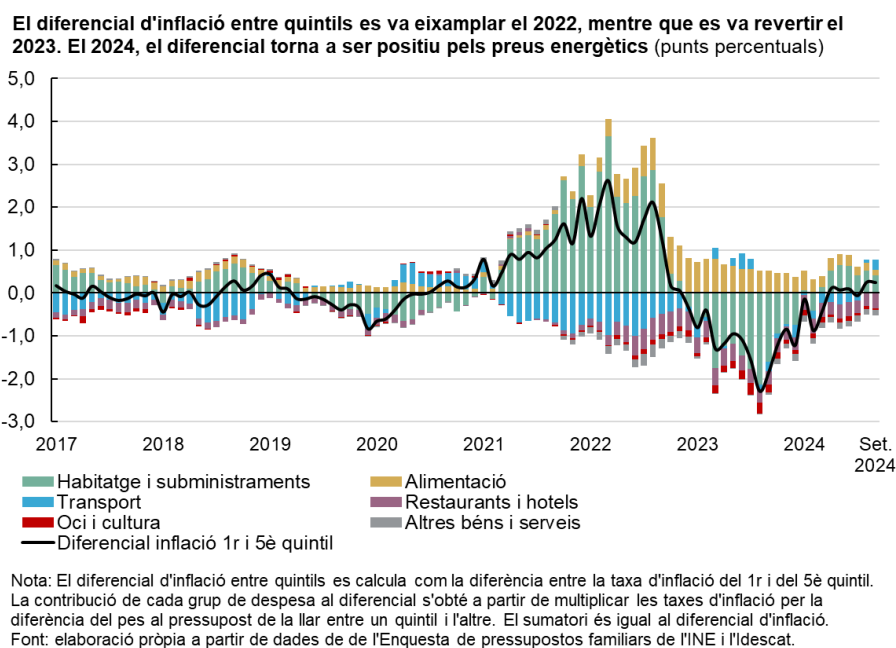
¹² Per exemple, el 2022 l'alimentació representava el 23,4% de la despesa monetària de les llars amb baixos ingressos i el 17,9% de la despesa en les llars amb alts ingressos, i el març del 2023 la inflació dels aliments era d'un 14,6% interanual. Això vol dir que aquest bé augmentarà la desigualtat inflacionària el març del 2023 en 0,8 punts percentuals $[(0,234-0,179)*0,146 = 0,008]$.

negativa, gràcies a les bonificacions al preu del transport públic i als carburants, i també pel fet que les llars de més ingressos en fan un major consum.

Al llarg del 2023, l'escalada de preus es va suavitzar, amb una inflació general del 3,4% anual. La moderació dels preus del gas i de l'electricitat (que formen part del grup de l'habitatge i subministraments) va ser determinant per escurçar i revertir la bretxa inflacionària entre el primer i cinquè quintil¹³. Alhora, s'han encarat els restaurants i les activitats d'oci, que són serveis més consumits per les llars més benestants, i que han contribuït a tancar la bretxa. Malgrat la moderació general de la inflació, cal destacar que els aliments continuen contribuint a la desigualtat inflacionària.

Les dades del 2024 apunten a un repunt de la inflació, que seria més intens en les llars amb menys ingressos, fruit d'un nou increment dels preus energètics (CaixaBank Research i BPI Research, 2023).

Gràfic 6. Contribucions al diferencial entre la inflació del 1r i 5è quintil

¹³ Els preus del gas i de l'electricitat van créixer un 23,4% i un 30,9% els anys 2021 i 2022, respectivament. El 2023, es van abaratir un -25,3% anual (Institut Nacional d'Estadística, 2024).

Taxes d'inflació i despesa *per capita* a les comunitats autònomes, en termes de paritat de poder adquisitiu

L'any 2022, la inflació a l'Estat espanyol es va situar en un 8,4% anual, amb diferències significatives entre les comunitats autònomes. Castella-la Manxa va anotar l'encariment més intens (10,1% anual), mentre que la Comunitat de Madrid va registrar la taxa d'inflació més baixa (7,5%). El 2023, l'augment de preus es va moderar arreu del territori, amb una inflació del 3,5% per al conjunt de l'Estat: les Illes Canàries van liderar l'increment amb un 4,6% i, de nou, la Comunitat de Madrid es va mantenir a la cua amb una inflació del 3,0% (Institut Nacional d'Estadística, 2024).

Les disparitats en les taxes d'inflació no només reflecteixen divergències en els patrons de consum, sinó també en el cost de la vida entre regions. Per comparar la despesa¹⁴ entre territoris, és necessari fer-ho en unitats d'igual capacitat adquisitiva, és a dir, en termes de paritat de poder adquisitiu (PPA). Les PPA són índexs que permeten comparar el poder adquisitiu real entre regions, eliminant les diferències en els nivells de preus (Pionnier, 2017).

L'any 2024, el Departament d'Economia i Finances va estimar les paritats de poder adquisitiu de les comunitats autònomes per a l'any 2021. Segons aquesta estimació, la Comunitat de Madrid és la que té uns preus més elevats, seguida del País Basc i Catalunya, amb una diferència de quasi un 30% respecte a Castella-la Manxa, que és la comunitat amb els preus regionals més baixos (Costa, Galletto, Garcia, Raymond, & Sánchez-Serra, 2024).

Quan es corregeixen les dades de despesa en consum pels preus regionals relatius, les diferències entre territoris es redueixen significativament. El Gràfic 7 mostra la despesa *per capita*, en mitjana 2016-2023, un cop aplicades les PPA de l'any 2021¹⁵. Aquests resultats es complementen amb la Taula 1, que incorpora els valors de la despesa per persona abans i després d'ajustar pels diferents costos de la vida de cada territori.

¹⁴ S'analitza la despesa mitjana anual per persona, enlloc de la despesa per llar, per neutralitzar les diferències entre les regions on predominen les llars unipersonals, com és el cas d'Andalusia. A més, es calcula la despesa mitjana pel període 2016-2023 per suavitzar el biaix inflacionari del 2022 i 2023.

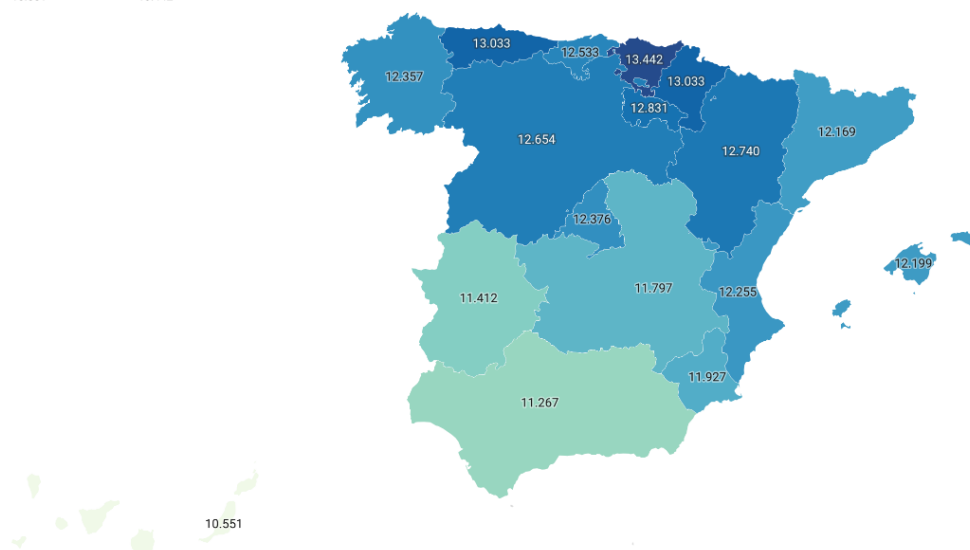
¹⁵ S'apliquen les PPA 2021 a dades de 2016-2023 perquè es verifica que les PPA d'anys no molt distants són força estables (Costa, Galletto, Garcia, Raymond, & Sánchez-Serra, 2024).

Gràfic 7. Despesa anual per persona en PPA, en mitjana 2016-2023

El País Basc és la comunitat amb una major despesa per persona, mentre que Catalunya recula posicions un cop s'ajusta la despesa per PPA

(despesa PPA a preus corrents)

10.551 13.442

Nota: La despesa anual per persona (en mitjana 2016-2023) s'ha ajustat per les paritats de poder adquisitiu del 2021 (PPA) que ha estimat el Departament d'Economia i Hisenda l'any 2024.
Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'INE i l'Idescat, i l'estimació de les PPA del Departament d'Economia i Hisenda per a l'any 2021. • Creat amb Datawrapper

La despesa *per capita* en termes de PPA permet comparar el cost d'una cistella equivalent de béns i serveis entre regions, ja que té en compte els preus locals i el cost de la vida de cada comunitat. En termes anuals, la cistella de la compra per persona a les Illes Canàries costa 10.551 euros en PPA, que és la comunitat amb una despesa *per capita* més baixa, mentre que una cistella anàloga al País Basc costa 13.442 euros en PPA. Això indica que el cost de la vida és més alt al País Basc que a les Illes Canàries.

En el cas de Catalunya, l'aplicació de les paritats de poder adquisitiu revela que passa de ser la quarta regió amb més despesa per persona (12.953 euros anuals), per darrere del País Basc, la Comunitat de Madrid i Navarra, a caure fins a la dotzena quan es consideren els preus relatius de cada territori (12.169 euros anuals). En altres paraules, un cop s'apliquen les PPA regionals, la despesa *per capita* de Catalunya recula posicions, i això demostra que el poder adquisitiu dels catalans és menor que el de ciutadans d'altres comunitats autònomes amb un cost de la vida més baix.

Taula 1. Paritats de poder adquisitiu i despesa per persona

El País Basc és el territori amb més despesa per persona, mentre que Catalunya reula posicions quan s'ajusta per paritat de poder adquisitiu (PPA 2021, euros, índex i ordre)

Comunitat Autònoma	PPA	Despesa per persona (€)	Índex	Ordre	Despesa per persona PPA (€)	Índex	Ordre
País Basc	107,1	14.402	120,3	1	13.442	112,3	1
Principat d'Astúries	94,0	12.244	102,3	7	13.033	108,9	2
Comunitat Foral de Navarra	103,7	13.519	113,0	3	13.033	108,9	3
La Rioja	93,0	11.933	99,7	9	12.831	107,2	4
Aragó	96,9	12.339	103,1	6	12.740	106,5	5
Castella i Lleó	93,7	11.853	99,0	10	12.654	105,7	6
Cantàbria	96,3	12.066	100,8	8	12.533	104,7	7
Comunitat de Madrid	111,7	13.823	115,5	2	12.376	103,4	8
Galícia	93,4	11.540	96,4	12	12.357	103,3	9
Comunitat Valenciana	94,3	11.551	96,5	11	12.255	102,4	10
Illes Balears	104,7	12.770	106,7	5	12.199	101,9	11
Catalunya	106,4	12.953	108,2	4	12.169	101,7	12
Regió de Múrcia	89,8	10.712	89,5	13	11.927	99,7	13
Castella-La Manxa	86,2	10.169	85,0	15	11.797	98,6	14
Extremadura	87,1	9.935	83,0	16	11.412	95,4	15
Andalusia	94,4	10.632	88,8	14	11.267	94,1	16
Illes Canàries	92,3	9.742	81,4	17	10.551	88,2	17
Total Nacional	100,0	11.967	100,0		11.967	100,0	

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de pressupostos familiars de l'INE i l'Idescat, i l'estimació de les PPA del Departament d'Economia i Hisenda per a l'any 2021.

Conclusions

La crisi sanitària de la Covid-19 va tenir importants repercussions en el transcurs de l'activitat econòmica. La despesa de les llars, de manera similar a l'evolució del PIB, es va contraure amb força. Tal com detalla un treball de l'Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE) i la Universitat de València, les partides de despesa més colpejades van ser les relacionades amb l'oci i els béns duradors, per tractar-se de béns i serveis menys essencials i susceptibles de ser ajornats (Hernández & Pérez, 2020). Des del 2021, però, el consum privat de les llars ha esdevingut un dels pilars de la recuperació econòmica, amb un creixement notable de la despesa entre els joves i la gent gran.

Més endavant, l'onada inflacionària també va tenir importants conseqüències en molts àmbits, entre ells en el consum de les famílies. A partir de mitjan 2021, l'efecte dels preus va tenir un paper molt important en el creixement de la despesa. La taxa d'inflació va batre xifres rècords el 2022, que es va concentrar sobretot en productes de primera necessitat, com són els consums d'electricitat i gas, l'alimentació i els serveis de transport. La demanda d'aquests béns tendeix a ser inelàstica i els consumidors disposen de poc marge d'ajust. Les llars amb menys ingressos estan més exposades davant d'augment de preus dels productes essencials, ja que ocupen una gran part del seu pressupost i, per aquest motiu, la inflació que van suportar va ser superior a la general. El 2023, el diferencial d'inflació entre els que tenen menys i més ingressos es va escurçar, i fins i tot revertir, a conseqüència de la deflació dels productes energètics. Amb tot, cal anotar que la inflació dels aliments continua causant estralls.

Finalment, les diferències regionals en les taxes d'inflació i en el cost de la vida subratllen les desigualtats del poder adquisitiu entre comunitats autònomes. Així, mentre que el País Basc és el territori amb més capacitat adquisitiva de l'Estat, les Illes Canàries se situen a la cua. Catalunya experimenta una caiguda en el rànquing quan es corregeix la despesa *per capita* pels preus relatius de cada territori, i això demostra que la capacitat de compra és inferior a la d'altres territoris amb un cost de vida més baix. Aquestes divergències posen de manifest la necessitat de considerar els poders adquisitius i els preus regionals relatius a l'hora d'avaluar el benestar econòmic de la població.

Referències bibliogràfiques

- Banc d'Espanya. (Desembre / 2019). *Recuadro 6. La relación entre la evolución del consumo y el empleo durante la recuperación*. Recollit de Boletín Económico 4/2019: <https://repositorio.bde.es/bitstream/123456789/10102/1/be1904-it.pdf>
- Bobasu, A. G., Charalampakis, E., & Kouvavas, O. (Febrer / 2024). *Box 3. How have households adjusted their spending and saving behaviour to cope with high inflation?* Recollit de European Central Bank: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/ecbu/eb202402.en.pdf>
- Bobasu, A., di Nino, V., & Osbat, C. (Març / 2023). *The impact of the recent inflation surge across households*. Recollit de European Central Bank: https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/articles/2023/html/ecb.ebart202303_02-037515ed7d.en.html
- CaixaBank Research. (2024). *Economia en temps real*. Recollit de Caixabank Research: <https://www.caixabankresearch.com/ca/temes-clau/economia-temps-real>
- CaixaBank Research i BPI Research. (Febrer / 2023). *Informe Mensual*. Recollit de CaixaBank Research: <https://www.caixabankresearch.com/sites/default/files/content/file/2023/02/10/34411/informemensual-2302-ca.pdf>
- Casalis, A., & Krustev, G. (Maig / 2020). *El consumo de bienes duraderos en la zona del euro*. Recollit de Banc d'Espanya: <https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesBCE/BoletínEconomicoBCE/2020/Fich/bebce2005-3.pdf>
- Claeys, G., Guetta-Jeanrenaud, L., McCaffrey, C., & Welslau, L. (Gener / 2024). *Inflation inequality in the European Union and its drivers*. Recollit de Bruegel: <https://www.bruegel.org/dataset/inflation-inequality-european-union-and-its-drivers>
- Costa, À., Galletto, V., Garcia, J., Raymond, J., & Sánchez-Serra, D. (2024). *Estimació de les Paritats de Poder Adquisitiu (PPA) per a les Comunitats autònomes espanyoles (2021)*. Recollit de Generalitat de Catalunya: <https://economia.gencat.cat/web/.content/ambits-actuacio/economia-catalana/estudis-publicacions/monografies/monografia-30-2024.pdf>
- Generalitat de Catalunya. (Juny / 2023). *Informe anual de l'economia catalana 2022*. Recollit de https://economia.gencat.cat/web/.content/70_economia_catalana/arxius/informe-anual/informe-anual-2022/informe-anual-economia-catalana-2022.pdf
- Hernández, L., & Pérez, F. (Maig / 2020). *El consumo de las familias en la crisis del coronavirus*. Recollit de Institut Valencià d'Investigacions Econòmiques (IVIE): <https://www.ivie.es/wp-content/uploads/2020/05/12.Covid19IvieExpress.El-consumo-de-las-familias-en-la-crisis-del-Coronavirus.pdf>
- Institut Català d'Estadística. (2024). *Comptes econòmics anuals de Catalunya*. Recollit de Idescat: <https://www.idescat.cat/pub/?id=piba>
- Institut Nacional d'Estadística. (2024). *Índex de preus de consum*. Recollit de INE: https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176802&menu=ultiDatos&idp=1254735976607

Llorens, E., & Ventura, M. (Desembre / 2021). *La tendencia de recuperación del consumo*. Recollit de CaixaBank Research: <https://www.caixabankresearch.com/es/analisis-sectorial/consumo/tendencia-recuperacion-del-consumo?index>

Pionnier, P. A. (Juliol / 2017). *Purchasing Power Parities – not only about Big Macs*. Recollit de OECD Statistics: <https://oecdstatistics.blog/2017/07/10/purchasing-power-parities-not-only-about-big-macs/>